

Arkeologisk undersökning av stensättningsrest vid Veda

Raä 189, Nordansjö 1:5, Högsjö sn, Ångermanland

Rapport 2009 : 1
Kulturmiljöavdelningen, Magnus Holmqvist

Bilden på omslaget visar stensättningen vid besiktning år 2005, d v s före den "totala" avbaningen vilken föranledde den nu genomförda undersökningen. Foto: Peter Persson.

Murberget - Länsmuseum Västernorrland
Kulturmiljöavdelningen / Arkeologi
Box 34, 871 21 Härnösand

Magnus Holmqvist

Januari 2009

SAMMANFATTNING

I september 2008 undersöktes resterna av stensättningen Raä 189 i Högsjö sn. Merparten av anläggningen hade försvunnit i samband med markavbaning inför anläggandet av ett upplag för sprängsten.

Inom den undersökta ytan framkom två mindre områden med rödbränd sand och ett område med sot.

Bortsett från 7 avslag/splitter av kvarts, gjordes inga fynd i anläggningen.

Anläggningen kan utifrån nivåstudier grovdateras till bronsålder - äldre järnålder.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sida
1. INLEDNING OCH BAKGRUND	5
2. IDENTIFIKATIONS- OCH LÄGESUPPGIFTER	5
3. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR UNDERSÖKNINGEN	
3.1 Målsättning	6
3.2 Topografi och naturgeografiska förutsättningar	6
4. REDOVISNING AV UNDERSÖKNINGEN	
4.1 Utförande och dokumentation	7
4.2 Fyndmaterial, -lista	10
5. DATERING OCH DISKUSSION	11
6. TRYCKTA OCH OTRYCKTA KÄLLOR	12
Bilaga: "bildkavalkad"	13

Raä 189 i juni 2008. Foto: Peter Persson.

1. INLEDNING OCH BAKGRUND

I samband med utredning rörande upplagsplatser längs Ådalsbanans sträckning påträffades 2004 en stensättning, objekt 116 (Bondesson, 2004). Stensättningen registrerades i fornminnesregistret för Högsjö socken under nr Raä 189.

I juni 2008 blev Länsmuseum kontaktat av Ådalsbanan för identifiering och uppmärkning av stensättningen Raä 189. Vid besiktningstillfället konstaterades att personal från Ådalsbanan gjort en tillfällig avgränsning av lämningen. Samtidigt konstaterades att hela området, inklusive stensättningen, blivit totalavbanat. Kvar fanns något som med god vilja kunde tolkas som stensättningsbotten (Länsmuseumets dnr 2008/00217).

Länsstyrelsen i Västernorrlands län gav Länsmuseum i uppdrag att genomföra en särskild undersökning enligt beslut nr 431-9101-08 per 2008-08-20.

Kostnadsansvarig för undersökningen var Banverket/Ådalsbanan.

2. IDENTIFIKATIONS- OCH LÄGESUPPGIFTER

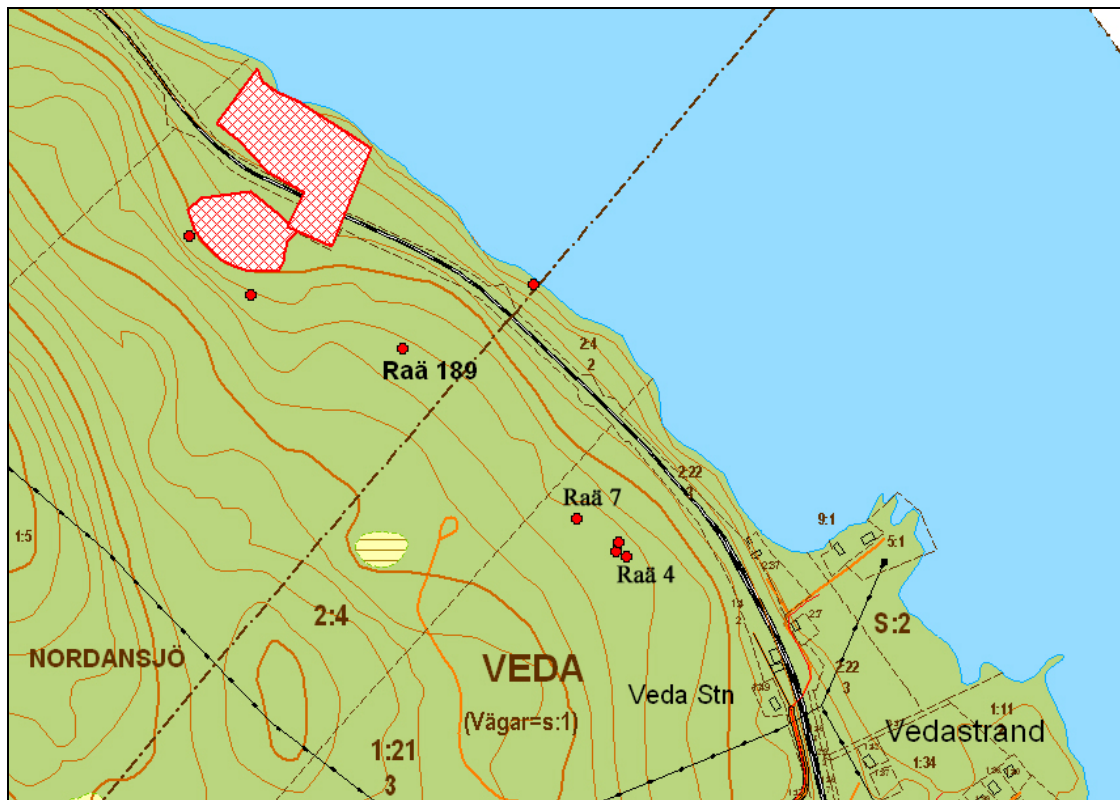
Länsmuseum Dnr:	2008/00217 2008/00240
Länsstyrelsen Dnr:	431-9101-08
Banverket Dnr:	F08-7037/SA75
Fastighet:	Nordansjö 1:5
Socken:	Högsjö
Kommun:	Härnösand
Landskap:	Ångermanland
Län:	Västernorrland
Fornlämningsnummer:	Raä 189
Ekonomiska kartan:	18I 3b (188 31)
Koordinater:	X 6967233 / Y 1607347

3. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR UNDERSÖKNINGEN

3.1 Målsättning

Målsättningen med undersökningen var, att dokumentera de kvarvarande resterna samt att tillvarata eventuella fynd.

3.2 Topografi och naturgeografiska förutsättningar

Stensättningen låg på drygt 35 m ö h, på en nordöstsluttande platå av berghällar och mellanliggande mindre sand- och grusytor.

Ca 330 m SÖ om anläggningen, på ungefär samma nivå, ligger ett röse (Raä 7) och ytterligare 60 m mot SÖ en gravgrupp (Raä 4), bestående av tre rösen.

Vid sankmarken, ca 250 m S om Raä 189, har påträffats skärvsten. Detta skulle kunna vara en boplatsindikation.

Drygt 200 m mot NV är ett par kolbottnar och en industrilämning (tegelbruk med lertag).

4. REDOVISNING AV UNDERSÖKNINGEN

4.1 Utförande och dokumentation

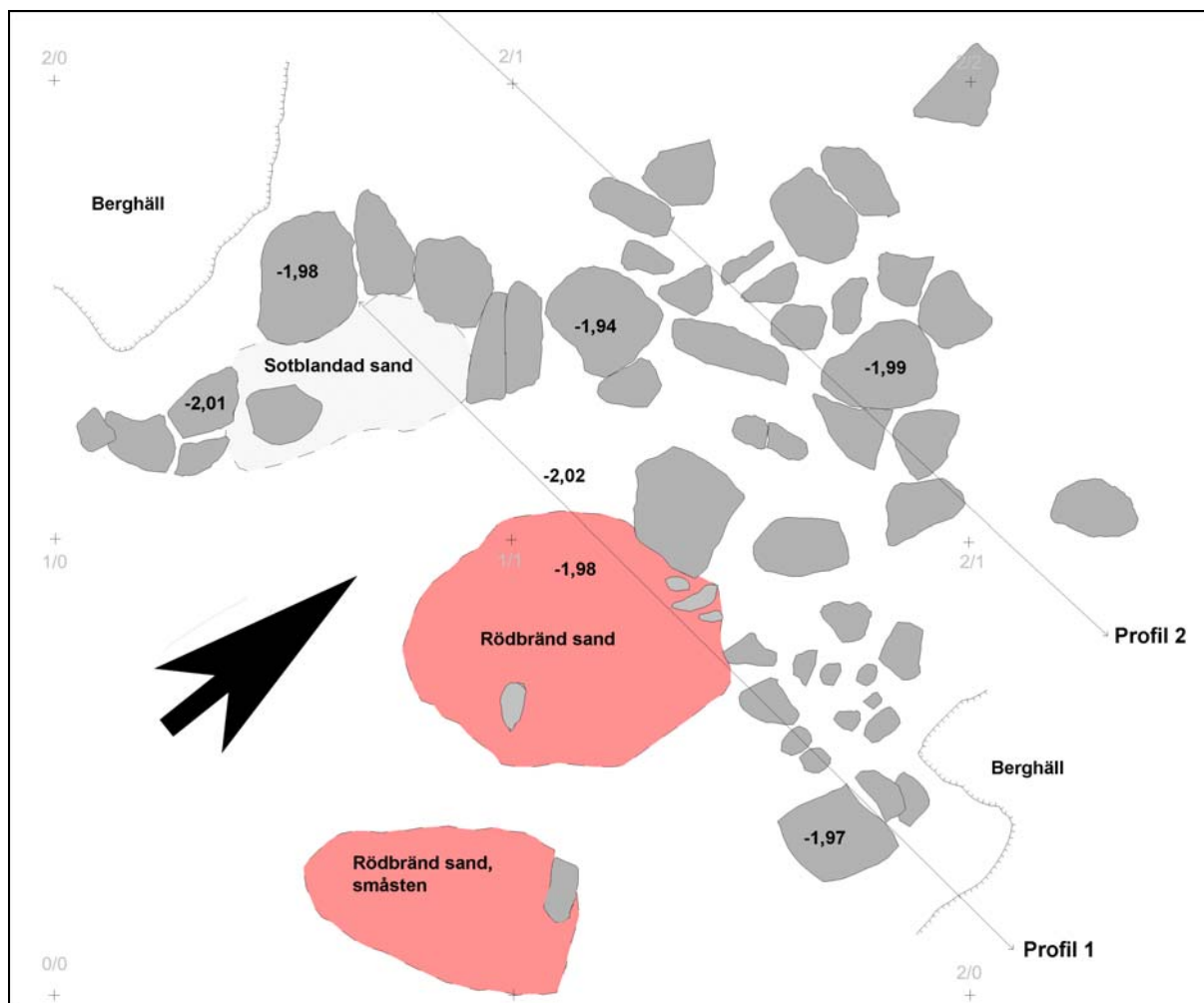
Undersökningen genomfördes under två dagar, 10-11 september 2008, av Magnus Holmqvist och Ingunn Yr Gudbrandsdottir från Länsmuseum.

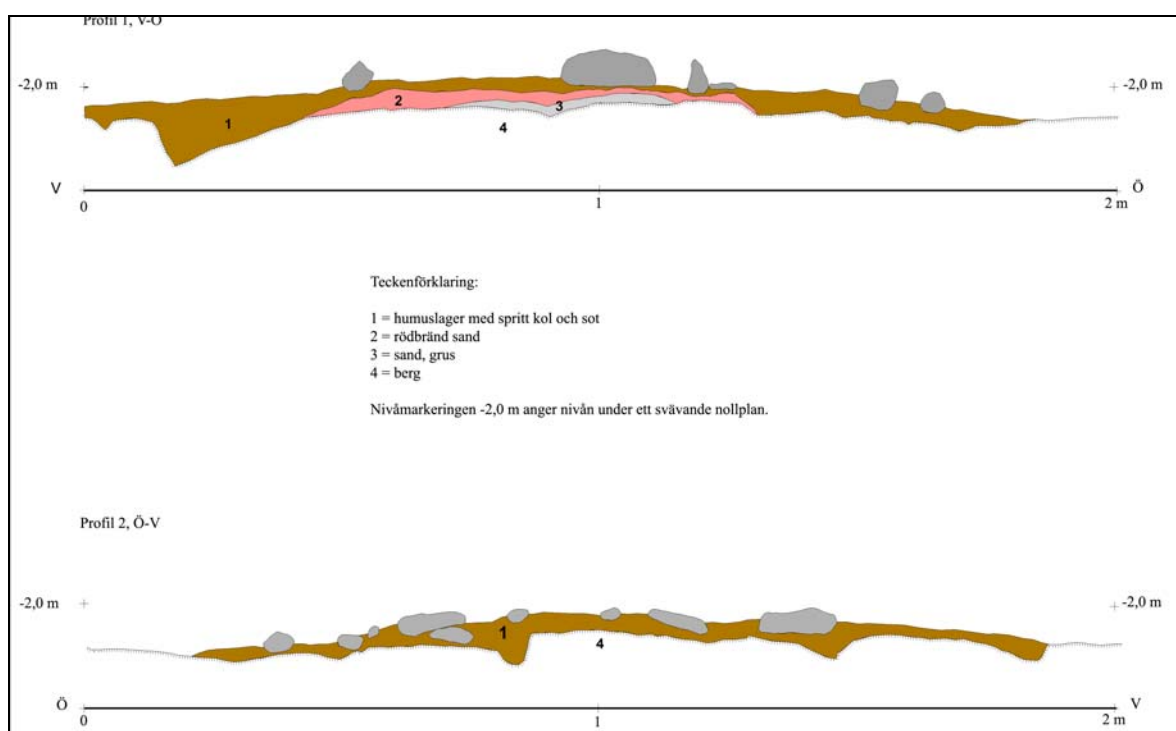
Området före undersökning. Det påbörjade upplaget i bakgrunden. Foto: Ingunn Yr Gudbrandsdottir.

Anläggningen grävdes för hand. Två profiler (1 och 2) lades i östvästlig riktning. Vid nivelleringen användes en fixpunkt 2 meter under ett "svävande 0-plan".

Dokumentationsmaterialet utgörs av en planritning i skala 1:10 och två profiler i skala 1:10. Fotomaterialet utgörs av digitala bilder.

Plan över anläggningen, efter rensning. Renritning: MH.

Profilerna 1 och 2. Renritning: MH.

Anläggningen före undersökning. Foto: Ingunn Yr Gudbrandsdottir.

Profil 1. Foto: Ingunn Yr Gudbrandsdottir.

Profil 2. Foto: Ingunn Yr Gudbrandsdottir.

4.2 Fyndmaterial, - lista

Vid undersökningen påträffades 7 avslag/splitter av kvarts, inom ett ca 0,2 x 0,1 m st område. I övrigt var anläggningen fyndtom.

Ca 50 m SÖ om stensättningen tillvaratogs 1 knacksten av kvartsit.

Fnr	Typ	Material	Antal	Vikt (g)	Anm.
1	avslag / splitter	kvarts	7	9	
2	knacksten	kvartsit	1	997	Lösfynd. 2 delar.

F2 "in situ". Foto: Peter Persson.

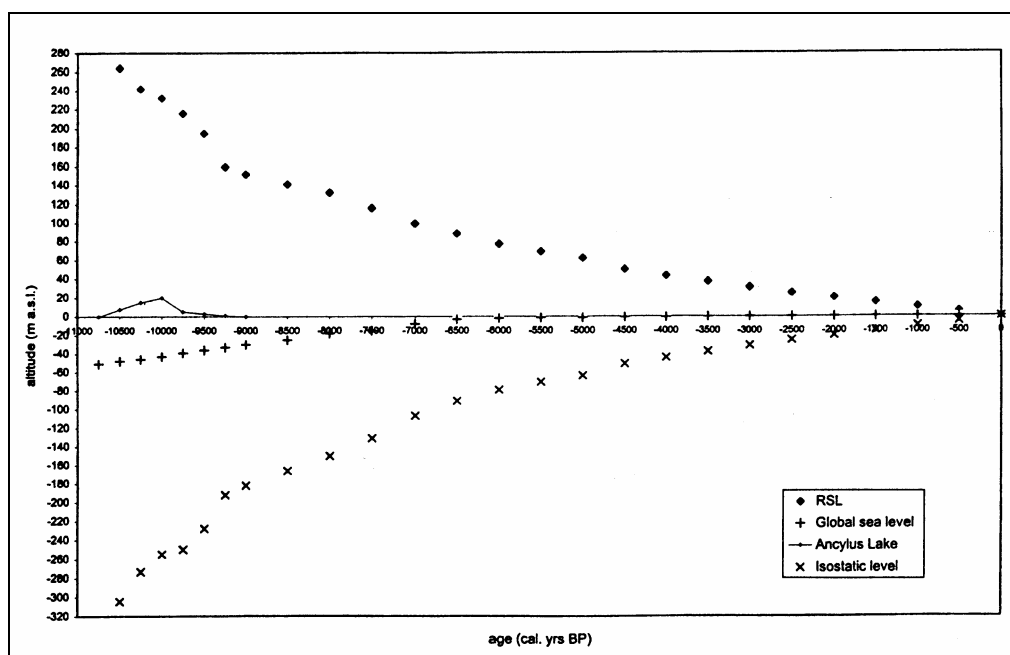

F2. Foto: Peter Persson.

5. DATERING OCH DISKUSSION

Eftersom inga daterande fynd påträffades, så måste dateringen göras utifrån landhöjning och jämförelse med andra anläggningar i närområdet.

Nivån, 35-40 meter över havet, motsvarar en tidigaste datering till ca 1500 f Kr, vilket motsvarar bronsålder. Denna datering styrks av de rösen (Raä 4:1-3 och Raä 7) vilka ligger på denna nivå, ca 350 m SÖ om den nu undersökta anläggningen.

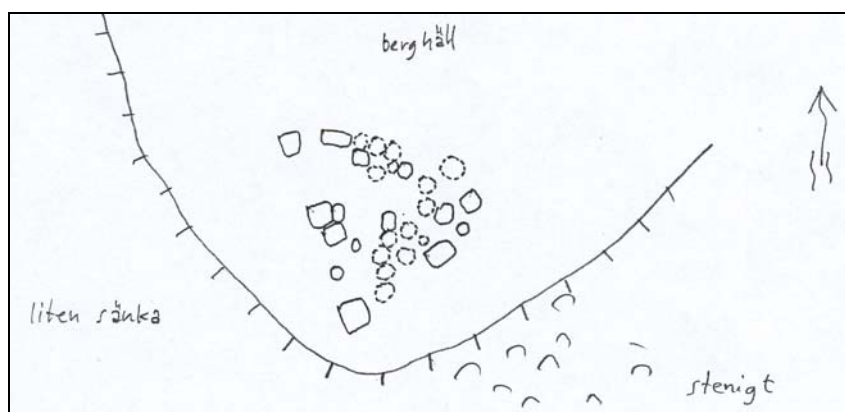

M. Berglund, Landhöjningskurvor för Västernorrland

Landhöjningskurvan samt bronsåldersrösen på samma nivå ger ju bara en indikation på äldsta möjliga datering.

I fornminnesregistret för Högsjö sn är anläggningen registrerad som en närmast rund stensättning, 3,5 m i diameter och 0,2 meter hög, med gles fyllning av 0,2-0,4 m stora stenar.

Det finns en antydning till att stensättningen skulle ha varit triangulär (tresidig), vilket nedanstående skiss visar. Om så är fallet, så skulle anläggningen kunna härröra från äldre järnålder. Det är känt från flera platser, att det i närheten av bronsåldersrösen ofta finns järnåldersgravar.

Skiss utförd av Lars Högberg.

Man kan ju bara konstatera, att det är tråkigt att i onödan gått miste om den information som hade kunnat inhämtas från en "orörd" fornlämning. I synnerhet som det gäller övergången bronsålder-järnålder, en period om vilken vi har tämligen litet kunskap i vår del av Sverige.

6. TRYCKTA OCH OTRYCKTA KÄLLOR

Bondesson, W., 2004, *Nyttillkomna upplagsområden och vägkorridorer. Ådalsbanan, sträckan Härnösand-Veda, Ångermanland. Härnösand, Högsjö och Säbrå socknar.* UV-Mitt Rapport 2004:19. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.

Fornlämningsregistret för Högsjö sn.

BILDKAVALKAD

Bilder tagna 2005, d v s före "stora avbaningen". Foto: Peter Persson.

Bilder tagna vid besiktningen i juni 2008, d v s efter ”stora avbaningen”. Foto: Peter Persson.

